

הלכות הדרג היומי

מסכת ראש השנה

תוכן

- א. בראשון מה היו אומרים לה' הארץ ומלואה על שם ... הזי"ו ל"ך.....1
- ב. כדרך שחלוקים כאן כך חלוקין בבית הכנסת.....4
- ג. אין כהנים רשאים לעלות בסנדליהן לדוכן.....5

דף לא.

א. בראשון מה היו אומרים לה' הארץ ומלואה על שם ... הזי"ו ל"ך

ו"א¹ שכל שיר של יום שאמרו במקדש, יש לנהוג לומר בביהכ"נ² אחר התפלה או אחר אמירת הקרבנות³ שכנגד תמידין תקנום⁴.

¹ כך מוכח במסכת סופרים פרק ה"א

² ומ"ש כאן במ"ס שאחר שאמרו ברוך שם כבודו לעולם, רשאים העם לישב. אילה"ק הרי אין ישיבה בעזרה אלא למלכי ב"ד לבד (יומא כ"ה א') נ"ל דהיינו משום דכל שיר של יום שאמרו במקדש, נוהגים עכשיו ג"כ לומר בביהכ"נ אחר התפלה שכנגד תמידין תקנום (כברכות כ"ו ב'), וכן (פתח) (פסק) בהלכה א' בפ"ח. להכי קאמר המ"ס שבשיאמרו שיר זה בביהכ"נ צריכים לעמוד עד אחר שאמרו וברוך שם כבודו. אבל אין להוכיח מכאן דכל מ"ש במ"ס בפ"ח במזמורים אלו, לא מיירי במקדש רק בביהכ"נ? והרי הזכיר נמי לקמן (בפירקין ה"ד) ענייני ת"ב וקנינות, דוודאי לאחר חורבן מיירי, דהרי בומן שבהמק"ק. הם לששון ולשמחה (ר"ה ד"ח ב')? ליתא, דכולה בחדא מחתא מחתינהו במה דפתח בפירקין בהלכה א'. דקאמר השיר שהלויים אמרו בביהמ"ק וכו'. ולא עוד, אלא אפי' מ"ש מאמירת שירי היום בפ"ט אוקמינהו רש"י (בר"ה ד"ד סע"ב) דמיירי בביהמ"ק, אף על גב דהפסיק בין השיר שהלויים אומרים שנזכר בפ"ח, ובין שירי היום שנזכרו בפ"ט, במילי טובא ובענייני ת"ב וקנינות דודאי לאחר חורבן מיירי וכמש"ל

³ וז"ל ביוסף אומין חלק א סימן ריג "אחר כך יאמר ברכת כהנים, והמזמור השייך לשיר של יום, דהיינו יום א' מזמור כ"ד ומשם לכל הימים זה אחר זה מ"ח פ"ב צ"ד פ"א צ"ג צ"ב. ואחר השיר יאמר, ריבוננו של עולם יהי רצון מלפניך שיהא וכו' כאילו הקרבנו קרבן התמיד במועדו ועמדו ישראל במעמדם ולויים בדוכנם ושרו השיר השייך ליום פלוני בשבת"

⁴ במעשה רב הלכות ראש חודש אות קנח כתב "ענין שיר של יום כלל זה נקוט בידך. א"א שני מזמורים ביום אחד. ושל ר"ח דוחה את כלם אפילו של שבת ושיר של שבת דוחה של יום טוב וחיה"מ ותנוכה". ובראשית בכורים (לרבי בצלאל הכהן מוילנא) כתב דודאי לא יצאו הדברים מפי הגר"א ז"ל, דהרי מפורש בשמעתין ובמס' סוכה שהיו אומרים במקדש ב' וג' שירות ביום אחד.

ובבנין שלמה (לאחיו הגר"ש מוילנא) כתב דוודאי במקדש היו אומרים ב' שירות ביום אחד, אך כוונת הגר"א דבזמנה"ז אין אומרים ב' שירות ביום אחד, והגם דבמקדש אמרו. מ"מ מה שאנו אומרים שיר של יום היום אי"ז מצד זכר למקדש (דכשמקדש חרב ל"ש כלל ענין השירה שהיא על הקרבן), אלא זהו מצד ענין אחר, והוא דצריך להזכיר כל יום "מעין המאורע", ועל זה הענין אמר הגר"א ז"ל דאין להזכיר ב' שירות ביום אחד, וראיה לזה מהא דקיי"ל דשיר של שבת דוחה כל המועדים מלבד כשחל בר"ח, דאז שיר של ר"ח דוחה את של שבת, וקשה למה ידחה, והרי במקדש כשחל ר"ח בשבת אמרו שתיהן, דבשחרית אמרו של שבת ובמוסף אמרו של ר"ח (דהרי שיר של ר"ח לא ניתקן אלא במוסף), ומוזה מוכח דהשירה שאנו אומרים היום אינה מצד "זכר

להצטרפות להלכות הדרג היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ראש השנה

וזוהו הסדר השיר ששררו הלויים⁵ על הדוכן בשעה שנסכו נסכי קרבנות צבור.

ביום הראשון בשבוע, שררו הלויים בשעה שנסכו נסכי תמיד של שחר ונסכי תמיד הערביים, לה' הארץ ומלואה וגו' (מזמור כ"ד).

ביום ב' בשבוע שררו בשעה הנ"ל, גדול ה' ומהלל מאד וגו' (מזמור מ"ח).

ביום ג' אלהים נעב בעדת אל וגו' (מזמור פ"ב).

ביום ד' אל נקמות ה' (מזמור צ"ד).

ביום ה' הרנינו לאלהים עוזנו וגו' (מזמור פ"א).

ביום ו' ה' מלך גאות לבש וגו' (מזמור צ"ג). וכן שררו בכל יום בשעת נסוך נסכי תמיד הערביים, אותו שיר ששררו באותו היום בנסכי תמיד השחר,

בשבת שררו בנסכי תמיד השחר, מזמור שיר ליום השבת (מזמור צ"ב). ובנסכי מוסף השבת, שררו בכל שבת ושבת חלק א' משירת האזינו וגו'. דהיינו שחלקו שירת האזינו לו' חלקים (וסי' הזיו לך), דבשבת ראשונה שררו ה' אזינו וגו' עד זכור וגו'. ובשבת שנייה שררו זכור וגו' עד רכיבהו וגו'. בשבת שלישית רכיבהו וגו' עד וירא וגו'. בשבת רביעית וירא ה' וגו' עד לולי וגו'. בשבת חמישי לולי וגו' עד כי ידין וגו'. בשבת השישי כי ידין וגו', עד סוף השירה ובשבתות שאח"כ חוזר חלילה.

ובנסכי תמיד הערביים של שבת, שררו בשבת הראשונה אז ישיר משה וגו' עד מי כמוך וגו'. ובשבת שנייה מי כמוך וגו', עד סוף השירה. ובשבת שלישית אז ישיר ישראל וגו' עלי באר וגו'. ובשבתות שאח"כ חוזר חלילה⁶

בר"ח אמרו בנסכי מוסף שיר מיוחד, כדמוכח בסוכה (נד:), ולא נזכר בש"ס איזה היה, ונשכח בעוזנינו.

⁵ למקדש, אלא זהו מצד להזכיר "מעין המאורע". (ואכן יש כמה מזמורים שאומרים עפ"י הגר"א ולא אמרום במקדש, ובכללם י"ל ג"כ זה על "אילת השחר" שאומרים בפורים).

⁶ ועפ"י דבריו יש לנו טעם הגון על מה שאין אנו אומרים היום שש"י במנחה (והזכרנו לעיל שהפוסקים ביקשו ליתן טעם לזה), דכיון דאינו מצד "זכר למקדש" אלא מצד להזכיר "מעין המאורע" של היום י"ל דבזה סני להזכיר פעם אחת ביום. הערות הגר"ש אלישיב זצ"ל ר"ה ל:

⁵ תפארת ישראל הומר בקודש פרק ו

⁶ וכתב רבי באו"ח סי' קל"ג בשם או"ח, שלא היה מצות השיר רק בבוקר, וכתב בהגמ"י בפ"ו מתפלה, שאין אומרים שירה בנסכי תמיד של בין הערביים, והביא רמנ"א (קל"ב) קו' הר"מ אלשיך, מדאמרי' (ר"ה ד"ל ע"ב) ונתקלקלו הלויים בשיר ביהע"ר ולי ק' עוד מדאמרי' (ר"ה דל"א א') דבמנחה בשבתא (והיינו בתמיד שבין הערביים כמ"ש רש"י), אמרו אז ישיר? ומה שתי' רבינו אלשיך, דעכ"פ שיר בהע"ר אינו מעכב, תמיהני הרי גם בתמיד של שחר אין השיר מעכב (כעירובין ד"א א')? וצ"ל כתי' רמנ"א דכוונת רבי' משום דהרבה פעמים היו הכהנים טרודים אחר תשבעה"ר ולא הביאו הנסכים עד הלילה, ובלילה לא אמרו שירה).

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדרף היומי

מסכת ראש השנה

בר"ה אמרו בנסכי תמיד השחר, השיר של אותו יום שבשבוע שחל בו ר"ה.

ובנסכי מוסף ר"ה אמרו⁷, הרנינו לאלהים עוזינו (מזמור פ"א). וכשחל ר"ה ביום ה', ששירת היום הוא מזמור פ"א, אז אם העדים שראו הלבנה החדשה באו קודם נסוך תמיד השחר, אומרים בנסכי תמיד השחר בהמזמור פ"א מן הסירותי מסבל שכמו וגו' עד סוף המזמור, ובנסכי מוסף מתחלת המזמור, הרנינו וגו' עד הסירותי. ואם לא באו עדים הנ"ל עד אחר נסכי תמיד השחר, אז כופלין במוסף כל המזמור כמו שאמרוהו בשחר,

בנסכי תמיד של בין הערביים של ר"ה אמרו תמיד הבו לה' בני אלים וגו' (מזמור כ"ט).

ביו"כ לא מצינו במוסף שלו שיר מיוחד בש"ס. אבל במס' סופרים (פי"ט ה"ב) אמרי' שאמרו ברכי נפשי וגו' (מזמור ק"ד) ובתמיד שבעה"ר ושיר המעלות ממעמקים קראתיך (מזמור ק"ל).

בסוכות במוסף יום ראשון, ג"כ לא הודיעונו רז"ל בש"ס, השיר המיוחד לו. אבל במס' סופרים (שם) אמרי', שאמרו נודע ביהודה וגו' (מזמור ע"ו).

במוסף ימי חוה"מ של סוכות, ביום א' דחוהמ"ס אמרו, הבו לה' בני אלים וגו' (מזמור כ"ט).

ביום ב' דחוהמ"ס אמרו אל אלהים ה' דבר וגו' (מזמור נ').

ביום ג' דחוהמ"ס (במזמור צ"ד) מן מי יקום לי עם מרעים עד סוף המזמור.

ביום ד' (במזמור הנ"ל) אל נקמות ה' וגו' עד מי יקום.

ביום ה' דחוהמ"ס הרנינו לאלהים עוזינו (מזמור פ"א).

ביום ו' דחוהמ"ס אלהים נצב בעדת אל (מזמור פ"ב), ואם חל שבת בא' מהם, שהשיר של מוסף שבת דוחה שיר מוסף של אותו היום, אז אמרי' שיר של מוסף אותו יום למחר, ושיר של מחר אומרים ביום שלמחרת מחרתו. וכן ואילך, עד לבסוף נדחה שיר של יום ו'.

במוסף שמיני עצרת אמרו למנצח על השמינית (מזמור ו')

בחנוכה אמרו ארוממך ה' (מזמור ל'). ואותו שיר אמרו נמי כשהביאו בכורים (בכורים פ"ג מ"ד).

בפורים אמרו שגיון לדוד (מזמור ז') ואמרו זאת בשיר תמיד השחר והערב של ימים הללו, בכדי לפרסם שהיום חנוכה או פורים, נדחה שיר המיוחד לאותו יום.

⁷ ובמס' סופרים (פי"ט ה"ב) אמרי', דבר"ה אמרו כל העמים תקעו כף וגו' (מזמור מ"ז). וליבא למימר דבביה"כ מיירי, ליתא, דהרי ברש"י (ר"ה ד"ד סע"ב) משמע שאותה ההלכה שבמס' סופרים, בשיר של ביהמ"ק מיירי. וכ"כ נמי תוס' (סוכה דמ"ז א', ד"ה שיר).

להצטרפות להלכות הדרף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדף היומי

מסכת ראש השנה

ביום א' של פסח הללו עבדי ה' (מזמור קי"ג), וי"א אלהים אל דמי לך (מזמור פ"ג).

בכל ימי חוה"מ פסח, אמרו יהי כבוד ה' לעולם וגו' (מזמור ק"ד) וברוך שם כבודו לעולם וגו' (סוף מזמור ע"ב).

בשבועות אמרו הבו לה' בני אלים (מזמור כ"ט).

ר"ח או יום טוב שחלו בא' מימי החול (ואפשר גם בחל א' מהן בשבת), אז בנסכי תמיד השחר והערב אמרו שיר ר"ח או שיר יום טוב, ולא שיר של אותו היום, כדי לפרסם שר"ח היום, להכי של ר"ח עדיף, ואפי' שיר יום טוב, ג"כ דחי לשיר של חול בכל שירות היום. אף על גב דביו"ט לא שייך כדי לפרסם, דהרי יום טוב מעצמו מפורסם הוא, אפ"ה שיר של יום טוב דחי לשיר הקבוע לאותו יום.

ב. נדרך שחלוקים כאן כד חלוקין בבית הכנסת

בקריאת פרשת⁸ האזינו מכיון שהן דברי תוכחה שיחזרו העם בתשובה ובדרך כלל קוראים פרשה זו בשבת שבין ראש השנה ליום הכפורים, שהם ימי תשובה⁹, מחלקין פרשיותיה דוקא בדרך שהיו מחלקין אותה במקדש, שהיו קורין השירה פעם אחת לששת ימי השבוע, ומחלקים אותה לששה חלקים למשך ששה שבתות כל שבת חלק אחד כנגד ששת ימי המעשה, וסימן – הזי"ו לך¹⁰, האזינו, זכור, ירכיבהו, וירא, לו חכמו, כי אשא אל שמים וי"א לולי בעם, כי ידין, עד סוף השירה.

קורא הראשון עד זכור ימות עולם, והשני מתחיל מזכור ימות עולם עד ירכיבהו, והשלישי מירכיבהו עד וירא ה' וינאץ, והרביעי מן וירא ה' וינאץ עד לו חכמו, והחמישי מן לו חכמו עד כי אשא אל שמים ידי, והששי מכי אשא אל שמים ידי עד סוף השירה. וי"א¹¹ שהרביעי קורא עד לולי כעס אויב, והחמישי מן לולי כעס אויב עד כי ידין, והששי מכי ידין עד סוף השירה, וכן הוא מנהג האשכנזים. ואין מוסיפין עליות נוספות אפילו אם יש חיובים¹². השביעי קורא מסוף

⁸ שו"ע ונו"כ תכח ה

⁹ לבוש שם ומ"ב שם יא בשם הרמב"ם

¹⁰ מלשון זיו וזוהר, והוא מתקנת עזרא, לבאר שיחזור הזיו והזוהר והכבוד והתפארת לישראל ושבו בנים לגבולם, שכן שירת האזינו נחמה גדולה והבטחה מבוארת בענין הנאולה ובאבדן אומות העולם ובנקמת ישראל מאויביהם ובכפרתם מעונותיהם רבנו בחיי סוף פ' האזינו, ועי' בד"מ שם שהזיו והתפארת של תורה היא לישראל, ומפרשים הזיו לך במובן שהזיו יהיה לך, לישראל

¹¹ עיין שו"ת דבר אברהם ח"א סי' לו, שאין מחלוקת כלל בין הראשונים, שאין קפידא בדבר באיזה פסוק יתחיל, ובלבד שראשי הפרקים יתחילו באותיות הזי"ו לך, ולכן כל אחד מן הראשונים תפס פסוק אחר ועי"ש שכ' שלא משמע כן מהאחרונים.

¹² מ"ב שם

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>

הלכות הדף היומי

מסכת ראש השנה

השירה כלומר מויבא משה עד סוף הפרשה, ובמקום שמוסיפון בשבת רשאין להוסיף לאחר שביעי.

ודוקא בשבת מחלקין הפרשיות, אבל במנחה בשבת וקריאת התורה בימים ב' וד', אין לחוש.

דף לא:

ג. אין כהנים רשאין לעלות בסנדליהן לדוכן

תקנת חכמים¹³ שלא יעלו כהנים לדוכן בסנדלים, או במנעלים גזירה¹⁴ שמא תפסק לאחד רצועות הסנדל או המנעל, ויתירא שלא יתלוצצו עליו, וישב לקשרה וחבריו מברכין ויבאו לומר עליו שהוא בן גרושה או בן חלוצה, ולפיכך הלך וישב לו.

ואפילו מנעלים שאין בהם רצועה מקושרת אסור, שלא חלקו חכמים בגזירתם בין מנעל למנעל.

אבל גרביים או בתי שוקיים מותרים אפילו שקושרים אותה ברצועה סמוך לארכובה, אין חוששין שמא תפסק הרצועה וישב לקשרה, שלא חששו חכמים אלא ברצועות סנדל שגנאי הוא לו ומתלוצצין עליו כשסנדלו מותרת, אבל בהתרת רצועה שקושרין בה בתי שוקיים אין בה גנאי כל כך.

ויש אומרים שמכל מקום אם הם של עור אסורים שבכלל מנעל הם ובמנעלים לא חלקו ואסרו אפילו אין בו רצועה כלל ואם הם של בגד מחופה עור אינם בכלל מנעל לענין זה ומותרים ואפילו של עור לבד אם הם בתי שוקיים ומכנסים יחד כיון שמגיעים עד המתניים אינם בכלל מנעלים אבל נהגו בקצת מקומות להקל בבתי שוקיים בכל ענין:

טוב ליזהר להצניע המנעלים תחת הספסלין שלא יהיה מגולים ונראין מפני כבוד העבור, ויחלעם קודם נטילה. אך כשאפשר לו לחלעם אחר נטילה ושלא יגע בהם, יכול לחלעם אחר נטילה¹⁵.

אין נכון לעלות לדוכן יחף ממש שהוא דרך גנאי, שאין רגילין בזמן הזה לילך יחף לפני גדולים, אלא יש לילך בגרביים, וכן המנהג¹⁶.

¹³ שו"ע ונו"כ קכה ה

¹⁴ מ"ב שם טו

¹⁵ מ"ב שם טו

¹⁶ מ"ב שם יח

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/GBwUrGXgJmSBYBitDGM0T3>